

Oczekiwana długość życia w zdrowiu w Polsce

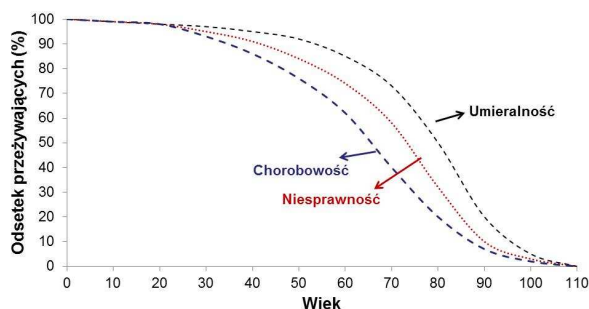
Co to jest oczekiwana długość życia w zdrowiu?

Koncepcja oczekiwanej długości życia w zdrowiu została opracowana początkowo w celu oceny, czy dłuższy czas trwania życia związany jest z wydłużeniem się czasu życia w dobrym zdrowiu (scenariusz ścieśniania się chorobowości - „*morbidity compression*”), czy też w złym zdrowiu (scenariusz rozszerzania się chorobowości - „*morbidity expansion*”). Tak więc koncepcja długości życia w zdrowiu dzieli oczekiwaną długość życia na okresy przeżyte w różnych stanach zdrowia zmieniającego się od dobrego do złego. W tym sensie do ilościowej oceny długości trwania życia dodana zostaje również jego ocena jakościowa.

Jak mierzy się efekt wydłużania się trwania życia?

Ogólny model zmian zdrowia (WHO, 1984) przedstawia różnice pomiędzy okresami życia przeżytymi w różnych stanach: bez chorób przewlekłych, bez ograniczonej sprawności i cały przeżyty okres. Ta koncepcja prowadzi w naturalny sposób do oczekiwanej długości życia (pole pod „krzywą umieralności” - „*mortality*”), oczekiwanej długości życia bez ograniczonej sprawności (pole pod krzywą „niepełnosprawności” - „*disability*”) oraz oczekiwanej długości życia wolnego od chorób przewlekłych (pole pod krzywą „chorobowości” - „*morbidity*”).

Ogólny model zmian zdrowia (WHO, 1984) : obserwowana krzywa umieralności oraz hipotetyczne krzywe przeżycia bez chorób przewlekłych i bez ograniczonej sprawności dla kobiet w USA, 1980 r.

Liczba różnych możliwości szacowania długości życia w zdrowiu jest równa liczbie koncepcji samego zdrowia. Najczęstszymi miarami długości życia w zdrowiu są te oparte na samoocenie stanu zdrowia, czynnościach związanych z codziennym życiem oraz występowaniu chorób przewlekłych.

Jak porównywać oczekiwaną długość życia w zdrowiu?

Miary długości życia w zdrowiu są niezależne od wielkości oraz struktury wieku populacji i dlatego pozwalają one na bezpośrednie porównanie różnych podpopulacji, na przykład wyznaczonych przez płeć, kategorie społeczno - zawodowe jak również na porównanie różnych krajów europejskich (Robine et al., 2003).

Długość trwania życia w zdrowiu najczęściej oblicza się przy pomocy metody Sullivana (Sullivan, 1971), jednakże dla wiarygodności porównań wyników również użyte do obliczeń miary zdrowia powinny być w pełni porównywalne.

Biorąc pod uwagę ten problem Unia Europejska zdecydowała o włączeniu do swojej puli wskaźników zdrowotnych (*European Community Health Indicators - ECHI*) kilku wskaźników długości życia w zdrowiu dostarczających informacji dotyczących niepełnosprawności (to znaczy ograniczenia codziennych czynności), chorób przewlekłych i samooceny stanu zdrowia. W związku z tym Minimalny Europejski Moduł Zdrowia (*Minimum European Health Modul - MEHM*), składający się z trzech ogólnych pytań odnoszących się do tych zagadnień, został wprowadzony do Statystyki Dochodów i Warunków Życia (*Statistics on Income and Living Conditions - SILC*), w celu poprawienia porównywalności wskaźnika długości życia w zdrowiu*. Ponadto, oczekiwana długość trwania życia bez długotrwałego ograniczenia codziennych czynności, bazująca na pytaniu dotyczącym ograniczonej sprawności, została wybrana w 2004 roku jako jeden ze wskaźników strukturalnych, pod nazwą lata przeżyte w zdrowiu (*Healthy Life Years - HLY*), branych pod uwagę przy ocenie strategicznych celów Unii Europejskiej (Strategia Lizbońska).

Więcej szczegółów dotyczących MEHM, badań europejskich i sposobów obliczania i interpretacji lat życia w zdrowiu można znaleźć na stronie www.eurohex.eu.

Co zawiera prezentowany raport?

Raport został stworzony przez *Joint Action European Health and Life Expectancy Information System (EHLEIS)* jako jeden z serii raportów krajowych. W każdym raporcie prezentowane są:

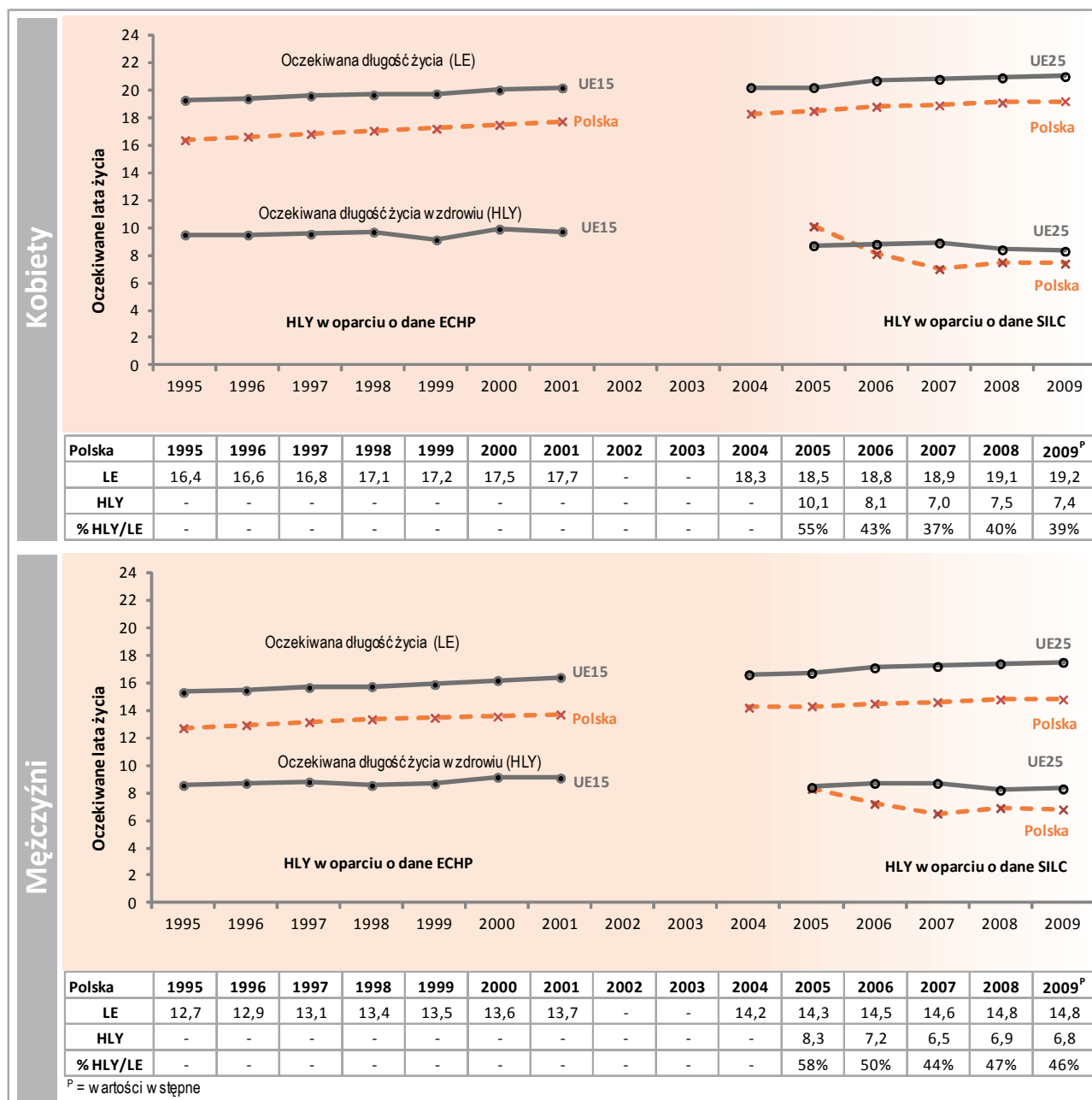
- Oczekiwane długości życia oraz Lata Życia w Zdrowiu (HLY) osób w wieku 65 lat dla konkretnego kraju oraz ogólne wartości dla 25 (27 po 2007 roku) krajów Unii Europejskiej (UE25, następnie UE27), obliczane przy użyciu odpowiedzi na pytania z badania SILC, dotyczące długotrwałej ograniczonej sprawności związanej ze zdrowiem, znane jako GALI (*Global Activity Limitation Indicator*) z lat 2005 do 2009. Sformułowanie pytania zostało zmodyfikowane w 2008 roku. Jeżeli to możliwe, raport pokazane zostały również wcześniejsze wartości HLY bazujące na pytaniu dotyczącym niepełnosprawności zadawanym w badaniu *European Community Household Panel (ECHP)* w latach 1995-2001;
- Oczekiwane długości życia w zdrowiu oparte na dwóch dodatkowych aspektach zdrowia (przewlekła chorobowość i samoocena stanu zdrowia) dla danego kraju, w oparciu o SILC 2009;
- Korelacje pomiędzy oczekiwaną długością życia i długością życia w zdrowiu (HLY) w wieku 50 lat w latach 2005 (UE2005) i 2009 (UE27) dla krajów członkowskich.

Literatura

Jagger C., Gillies C., Moscone F., Cambois E., Van Oyen H., Nusselder W., Robine J.-M., EHLEIS Team. Inequalities in healthy life years in the 25 countries of the European Union in 2005: a cross-national meta-regression analysis. *The Lancet*. 2008;372(9656) 2124-2131
Robine J.-M., Jagger C., Mathers C.D., Crimmins E.M., Suzman R.M., Eds. *Determining health expectancies*. Chichester UK: Wiley, 2003.
Sullivan D.F. *A single index of mortality and morbidity*. HSMHA Health Reports 1971;86:347-354.
World Health Organization. *The uses of epidemiology in the study of the elderly: Report of a WHO Scientific Group on the Epidemiology of Aging*. Geneva: WHO, 1984 (Technical Report Series 706).

* Przed zmianą w 2008 roku, tłumaczenia modułu stosowane w niektórych krajach nie były optymalne (patrz *Eurostat-EU Task Force on Health Expectancies common statement about the SILC data quality*). Obecna zmiana jest w trakcie oceny.

Oczekiwana długość życia (LE) i długość życia w zdrowiu (HLY) osób w wieku 65 lat w Polsce i Unii Europejskiej (UE15 i UE25) w oparciu o dane ECHP (1995-2001) oraz SILC (2005-2009)

Podsumowanie:

W okresie 1999-2009 oczekiwana długość życia (LE) w wieku 65 lat w Polsce wzrosła o 2,0 lata dla kobiet i 1,3 lat dla mężczyzn, przy czym: LE zarówno dla mężczyzn jak i kobiet była poniżej średniej UE15 i do 2009 roku pozostawała poniżej średniej UE27 (20,7 dla kobiet oraz 17,2 dla mężczyzn) o 2,4 lat dla mężczyzn i 1,5 roku dla kobiet.

Ponieważ Polska przystąpiła do Unii Europejskiej w 2004 roku, dla lat 1995-2001 nie można było policzyć oczekiwanej długości życia w zdrowiu obliczanej w oparciu o ograniczenia aktywności (HLY).

Nowe dane dotyczące HLY, zapoczątkowane w 2005 roku jako część danych SILC pokazują, że w 2009 roku kobiety i mężczyźni w wieku 65 mogli oczekiwać, że odpowiednio 39% i 46% dalszych lat życia będzie wolne od opartego na samoocenie długotrwałego ograniczenia aktywności fizycznej. W 2009 roku wartości HLY dla mężczyzn i kobiet były odpowiednio o 1,4 oraz 0,8 lat poniżej średniej dla UE27 (wynoszącej 8,2 lat zarówno dla mężczyzn i kobiet). W Polsce wartości HLY nie wykazują większych zmian od 2007 roku. Wartym zauważenia jest fakt, że w 2008 roku sformułowanie pytania GALI w Polsce nie było zmieniane, co miało miejsce w innych krajach.

Oczekiwana długość życia i długość życia w zdrowiu osób w wieku 65 lat w Polsce, oparta na ograniczonej aktywności z powodów zdrowotnych (zdolności wykonywania zwykłych czynności) (HLY), występowaniu chorób przewlekłych i samoocenie stanu zdrowia (dane zdrowotne z SILC 2009^p)

Oczekiwana długość życia w wieku 65 lat i oczekiwana liczba dalszych lat życia

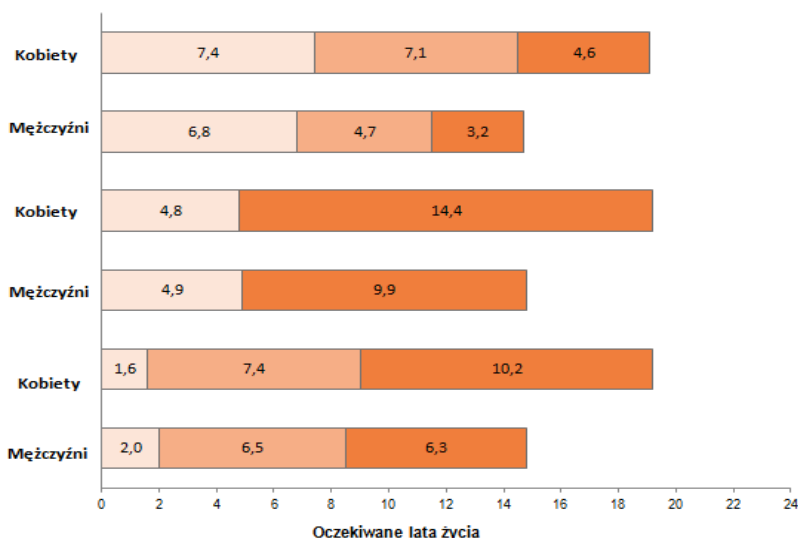
- Bez ograniczonej aktywności
- ▨ Z niezbyt poważnym ograniczeniem
- Z poważnym ograniczeniem

Oczekiwana długość życia w wieku 65 lat i oczekiwana liczba dalszych lat życia

- Bez chorób przewlekłych
- Z chorobami przewlekłymi

Oczekiwana długość życia w wieku 65 lat i oczekiwana liczba dalszych lat życia

- W bardzo dobrym lub dobrym zdrowiu
- ▨ W takim sobie zdrowiu
- W złym lub bardzo złym zdrowiu

^p = dane wstępne

Podsumowanie:

W 2009 roku oczekiwana długość życia (LE) w wieku 65 lat wynosiła 19,2 lat dla kobiet oraz 14,8 lat dla mężczyzn.

W oparciu o SILC 2009, czas trwania życia kobiet w wieku lat 65 bez ograniczenia aktywności z powodów zdrowotnych (odpowiadający HLY) wynosił 7,4 lat (39% pozostającego czasu życia), z niezbyt poważnym ograniczeniem aktywności 7,1 lat (37%) oraz z poważnym ograniczeniem aktywności 4,6 lat (24%).*

Dla mężczyzn w tym samym wieku długość życia bez ograniczenia aktywności wynosiła 6,8 lat (46% pozostającego życia), z niezbyt poważnym ograniczeniem aktywności 4,7 lat (32%) oraz z poważnym ograniczeniem aktywności 3,2 lat (22%).*

Chociaż ogólna liczba pozostających lat życia była niższa dla mężczyzn niż kobiet, to liczba lat przeżytych według samooceny w bardzo dobrym lub dobrym zdrowiu oraz liczba lat przeżytych bez chorób przewlekłych były w obu grupach płci podobne. Natomiast liczba lat przeżytych bez ograniczenia aktywności była nieco większa w przypadku kobiet niż mężczyzn.

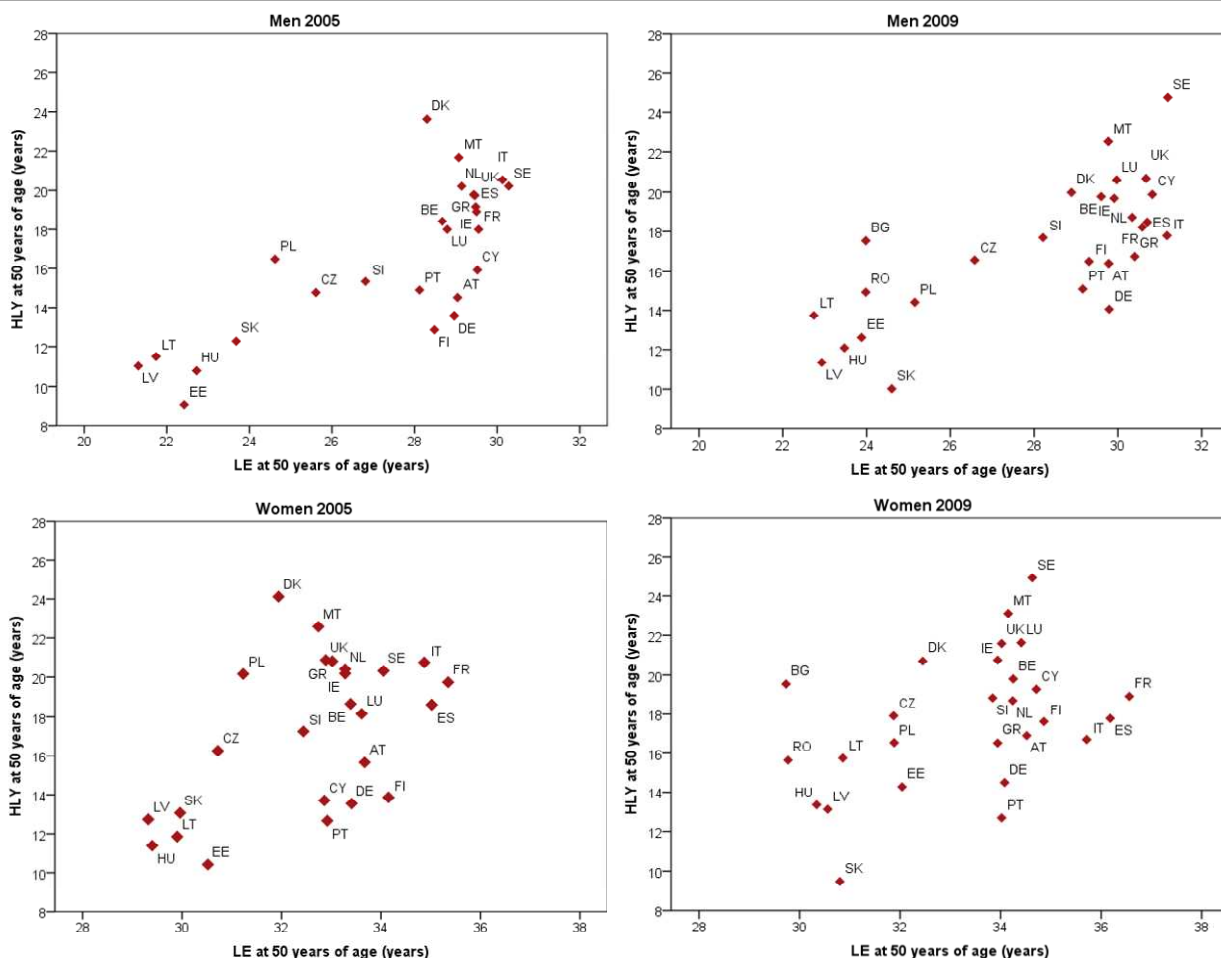
Przedstawione wyniki powinny być interpretowane z należytą ostrożnością ze względu na nie uwzględnienie w badaniu osób mieszkających w gospodarstwach zbiorowych takich jak domy pomocy społecznej a także, ze względu na małą liczebność próby w niektórych krajach. Próba dla Polski w roku 2009 obejmowała 3451 kobiet i 2240 mężczyzn w wieku 65 lat i więcej.

* Te wielkości mogą się nie sumować się do długości trwania życia ze względu na zaokrąglenia

Publikacje i raporty dotyczące długości życia w zdrowiu w Polsce

- Wysocki M.J., Gromulska L., Car J., Goryński P., Sakowska I.: HLY (Healthy Life Years) i inne syntetyczne mierniki sytuacji zdrowotnej ludności. W: *Epidemiologia w zdrowiu publicznym. HLY (Healthy Life Years) and other synthetic measures of population health status. In: Epidemiology in public health*. Editors: J. Bzdęga, A. Gębska-Kuczerowska, Warszawa: Wydawnictwo lekarskie PZWL, 2010, 46-63.
- Gromulska L., Wysocki M. J., Goryński P.: *Lata przeżyte w zdrowiu (Healthy life years, HLY) – zalecany przez Unię Europejską syntetyczny wskaźnik sytuacji zdrowotnej ludności (Healthy life years, HLY) – a synthetic indicator of Population health situation*. Przegl Epidemiol 2008, 62, 811-820.
- Wróblewska W.: *Summary measures of population health status*. Studia Demograficzne 2008, 153-154 (1-2), 3-53.
- Wojtyniak B., Stokwizewski J., Goryński P., Poznanska A. *Długość życia i umieralność ludności Polski (Life expectancy and mortality of the Polish population)*. In: Wojtyniak B, Goryński P, editors. *Sytuacja Zdrowotna Ludności Polski (Health situation of the Polish Population)*. Warszawa: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-Państwowy Zakład Higieny; 2008. p. 31-86.
- Szałkiewicz E. *Starzenie się społeczeństwa – wyzwanie dla Polski [Ageing – challenge for Poland]*; 2006. Report No.: MEDI 2/2006.
- *Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2006-2008” [National Report on Strategy for Social Protection and Social Inclusion 2006-2008]*. Warsaw: Ministry of Labour and Social Policy; 2006.
- Topór-Mądry R., Gilis-Januszewska A., Lusawa K. *Szacowanie potrzeb zdrowotnych (Estimation of health care needs)*. Warsaw: Zdrowie i Zarządzanie, no 2/2003; 2003.

Oczekiwana długość życia (LE) i długość życia w zdrowiu (HLY) w wieku 50 lat w 2005 i 2009 roku, według płci, SILC UE25 2005 r. oraz SILC UE27 2009 r.

Gdy opublikowano pierwsze wartości HLY dla roku 2005 dla wszystkich krajów UE25, pokazano również zależność pomiędzy HLY i oczekiwaną długością życia (LE) w wieku 50 lat. Wykresy pokazały skupienie krajów Europy Wschodniej mających bardzo niskie LE i HLY dla mężczyzn i kobiet, przy czym szczególnie dla mężczyzn duża grupa krajów miała bardzo podobne trwanie życia, ale różniące się znacznie HLY. Do 2009 roku nastąpiło wiele zmian, a w szczególności:

- W przypadku kobiet pojawiła się duża grupa krajów o bardzo podobnym LE ale znacznie różniącym się HLY.

Kolejność krajów w zależności od HLY zmieniła się w tym czasie w małym stopniu;

- Duża grupa krajów o podobnym LE dla mężczyzn w 2005 roku rozproszyła się do pewnego stopnia co wskazuje, że w krajach tych wzrost LE był niejednakowy;
- Włączenie Bułgarii i Rumunii spowodowało wyraźniejsze rozgraniczenie grup o niskim i wysokim trwaniu życia zarówno dla mężczyzn jak i kobiet, jednak HLY różniło się znacznie wewnątrz tych grup.

1. Jagger et al. *The Lancet*. 2008;372:2124-31

O Wspólnym Działaniu (Joint Action) EHLEIS

Obecne Wspólne Działanie EHLEIS (Europejskie System Informacji o Oczekiwanej Długości Życia i Długości Życia w Zdrowiu - European Health and Life Expectancy Information System) and Euro hex (www.eurohex.eu) są współfinansowane przez 10 krajów członkowskich, Komisję Europejską, DG SANCO i dwie instytucje francuskie: Ministerstwo Zdrowia oraz National Solidarity Fund for Autonomy (CNSA). Jest to współpraca pomiędzy: Belgią (Scientific Institute of Public Health - ISP-WIV), Republiką Czeską (Institute of Health Information and Statistics of the Czech Republic - UZIS CR), Danią (Danish National Board of Health - SST; Economic Council of the Labour Movement - AE; University of Southern Denmark - IPH; University of Copenhagen - UCPH), Francją (National Institute of Health and Medical Research - INSERM; National Institute of Demography - INED; Regional Oncology Research Centre - CRLC; University of Montpellier - UM2), Niemcami (Robert Koch Institute - RKI; Rostock Center for Demographic Change - UROS), Grecją (Hellenic Statistical Authority - HSA), Włochami (University La Sapienza - DSSEAD), Holandią (Erasmus Medical center - EMC), National Institute for Public Health and the Environment - RIVM; Statistical Office - CBS), Szwecją (National Board of Health and Welfare - SoS/NBHW) i Wielką Brytanią (Office for National Statistics - ONS; Newcastle University - UNEW). Celem JA:EHLEIS i Eurohex jest stworzenie możliwości dla prowadzenia skoordynowanych analiz, interpretacji i rozpowszechniania danych dotyczących długości życia oraz długości życia w zdrowiu w celu dodania wymiaru jakościowego do ilościowych ocen trwania życia w populacjach europejskich. Więcej szczegółów na temat Wspólnego Działania można znaleźć na stronach internetowych: www.eurohex.eu and www.healthy-life-years.eu.